

- [На заміну ДСТУ 3582—97 ; введ. 2013—08—22]. — Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. — [15] с. окр. паг., вклоч. обл. — (Інформація та документація).
11. *Універсальна* десяткова класифікація (УДК) : Основна таблиця. 0/3 Загальний відділ. Філософія. Психологія. Релігія. Суспільні науки / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України ім. Івана Федорова, 2008. — 383 с.
 12. *Універсальна* десяткова класифікація (УДК) : Основна таблиця. 5 Математика та природничі науки. 60 Біотехнологія. 61 Медичні науки / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України ім. Івана Федорова, 2008. — 419 с.
 13. *Універсальна* десяткова класифікація (УДК) : Основна таблиця. 62 Машинобудування. Техніка в цілому / [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України ім. Івана Федорова, 2008. — 303 с.
 14. *Універсальна* десяткова класифікація (УДК) : Основна таблиця. 63/65 Сільське, лісове, рибне та мисливське господарство. Комунально-побутове господарство. Організація виробництва, торгівлі, транспорту, зв'язку, поліграфії. Бухгалтерія. Реклама : [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України, 2011. — 151 с.
 15. *Універсальна* десяткова класифікація (УДК) : Основна таблиця. 66/69 Хімічна технологія. Хімічна промисловість. Різні галузі промисловості та ремесла. Будівельна промисловість : [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України, 2012. — 263 с.
 16. *Універсальна* десяткова класифікація (УДК) : Основна таблиця. 7/9 Мистецтво. Ігри. Спорт. Мовознавство. Художня література. Літературознавство. Географія. Історія : [підгот.: М. Й. Ахвердова та ін.] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". — 2-ге вид., виправл. і допов. — Київ : Кн. палата України, 2011. — 147 с.
 17. *Універсальна* десяткова класифікація. Структура, правила ведення та індексування (ГОСТ 7.90—2007, MOD) : ДСТУ 6096:2009. — [Чинний від 2009—07—01]. — Київ : Держспоживстандарт України, 2009. — III, III, 21, [1] с. — (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).

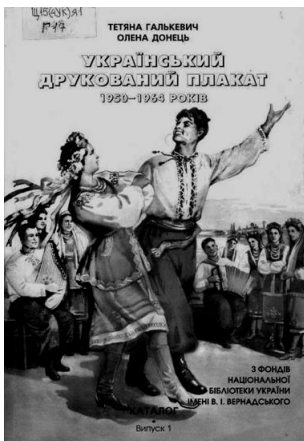
В статті приведені результати дослідження бази даних "Літопис книг" за 2017 г. з використанням бібліометричного методу аналізу.

Results of researching of digital database "Book chronicle" (2017) with help of bibliometrical method are described in the article.

Надійшла до редакції 17 вересня 2018 року

РЕЦЕНЗІЇ

Фонд плакатів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського — невичерпне джерело унікальної інформації з історії України

Український друкований плакат 1950—1992 років з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог : у 3 вип. / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського ; Тетяна Галькевич, Олена Донець ; авт. вступ. ст. О. Донець ; [відп. ред. Г. М. Юхимець]. — Київ : НБУВ. —

Вип. 1 : 1950—1964. — 2014. — 421, [2] с. : іл. — Бібліогр.: с. 367—372.

Вип. 2 : 1965—1985. — 2016. — 920 с. : іл.

Цілісне вивчення маловідомих фактів нашої історії, що викликають зацікавлення широких кіл гро-

мадськості, неможливо без виявлення, аналізу та використання інформаційного потенціалу джерел, які зберігаються в архівних колекціях та зібраннях. Українські видавництва свого часу створили підґрунтя для суспільного та культурного процесу, мистецький бік якого певною мірою зматеріалізовано у видавничому репертуарі.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) комплектує, зберігає та надає користувачам документальну інформацію. Наукове осягнення фондів друкованої продукції, зокрема відділу образотворчих мистецтв НБУВ, суттєво збагачує знання про минуле століття. Сукупний інформаційний ресурс містить відомості, відповіді на запитання, що можуть зацікавити читача й надати вичерпну інформацію.

Спеціалізований фонд відділу образотворчих мистецтв НБУВ є унікальним упорядкованим зібранням образотворчих друкованих видань, зокрема оригінальних творів вітчизняної та зарубіжної графіки, фотографій, книг, альбомів, творів графічного мистецтва, періодичних видань: журналів із питань живопису, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва, архітектури, театру, кіно, реклами, дизайну тощо. Видання відображають зміни у суспільному житті країни, найважливіші історичні віхи, минуле й сучасне нашого народу. Фонд комплектується з обов'язкових

примірників видань, які надходять до бібліотеки згідно із Законом України "Про обов'язковий примірник документів", а також завдяки дарункам меценатів та обміну між бібліотеками. Грунтовний аналіз плакатних видань певного історичного періоду дає змогу осягнути, наскільки вагомою була робота бібліотечних працівників із формування колекції друкованої продукції відділу образотворчих мистецтв НБУВ, який значний багаж накопичено за цей час. Найефективнішими засобами поінформування про зміст фондів бібліотек та установ-фондоутримувачів є друковані каталоги, бібліографічні покажчики. Культурно-історична функція друкованого каталогу сприяє повнішому вивченню етапів розвитку держави, допомагає формувати джерельну основу наукових досліджень у багатьох галузях знання.

Для розкриття й популяризації фонду бібліотеки, висвітлення історії розвитку вітчизняного плаката було розроблено проект створення каталогу "Український друкований плакат 1950—1992 років з фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського". Джерелом для укладання каталогу стали архівні примірники вітчизняного друкованого плаката зазначеного періоду із зібрання відділу образотворчих мистецтв.

Плакат відображає значущі аспекти етапів становлення та діяльності країни, насамперед — політику уряду, втілену у стислих гаслах, котрі мали спонукати до дії, а також ідеологію, що панувала у суспільстві. Плакат як елемент графічного мистецтва й декорації, унікальний соціальний і художній документ епохи дає змогу не лише зрозуміти, а й відчутти її дух. Український друкований плакат другої половини ХХ століття, що увібрав факти, події, епізоди життя нашого народу, дотепер недостатньо вивчено й відображено у значному масиві досліджень тієї доби. Ретельному аналізу маловідомих аспектів і має посприяти зазначений каталог.

Видання складають три тематично пов'язані випуски, два з яких вийшли друком 2014 і 2016 рр. Обсяг першого становить 424 сторінки та 3082 позиції бібліографічного опису українського друкованого плаката 1950—1964 років. Видання складається з передмови, вступної статті, основної частини — каталогу (бібліографічних записів), довідково-пошукового апарату. До структури останнього входять іменний покажчик, покажчик імен художників, список скорочень, додаток з ілюстраціями до окремих позицій опису, які є важливим елементом видання, адже дають змогу якнайвиразніше розкрити його зміст.

Цілком логічно, що матеріал систематизовано за хронологічною ознакою, занесено до електронної бази даних. Окрім бібліографічних описів, книга містить перелік прізвищ художників-авторів та осіб, зображених на плакатах (артистів, літераторів, скульпторів, постановників та ін.). Вступна стаття складається з двох частин: "Український радянський друкований плакат 1950—1964 років як інформаційно-комунікаційне джерело", "Художньо-стилістичні особливості: повернення до новаторства 1920—1930 років ХХ ст. на нових теренах", в яких окреслено основні етапи

розвитку, художньо-стилістичні особливості й тематику плакатів аналізованого періоду, розкрито склад і зміст зібрання.

У першій частині вступної статті мистецтвознавець О. Донець запропонувала власне бачення класифікації плакатів, оскільки вважає, що не можна ставити на один щабель їх різні ознаки (за призначенням і за тематикою). Дослідниця зазначає, що функції, які виконують плакати, є сталими, а їхня тематика постійно змінюється залежно від зрушень у суспільстві.

Досліджуючи розмаїття плакатів відділу образотворчих мистецтв, простежуємо етапи розвитку радянського суспільства, його соціокультурні перетворення. Колекцію того періоду становлять культурно-видовищні, фінансово-економічні, торговельно-промислові, туристичні, політичні, спортивні, сільськогосподарські плакати тощо.

Брак інформації завадив науковцям з'ясувати всі прізвища художників — авторів плакатів. Зокрема, до видання увійшли 574 плакати без зазначення прізвищ авторів. Мистецтвознавці за допомогою монограм і криптограм на тлі зображення відновили прізвища окремих з них, проте, на жаль, невідомими залишилися імена ще 810 художників.

У другому випуску каталогу представлено 6572 назви аркушевих образотворчих документів, примірники яких видруковано у спеціалізованих видавництвах, а також у різних держустановах України. Структура цього випуску ідентична попередньому.

О. Донець у вступній статті "Український друкований плакат в контексті основних тенденцій розвитку плакатного мистецтва кінця 1960-х — початку 1980-х років" ґрунтовно проаналізувала колекцію плакатів зазначеного періоду: жанровий склад і тематику зібрання, художньо-стильові особливості. Кількісний склад продукції представлено в розрізі видавництва, різноманітних організацій, залучених до її випуску.

Каталог свідчить, що передвиборчий плакат був цілком декоративним і перенасиченим політичною тематикою, зокрема безадресною агітацією, закличками до виборів. Агітаційні плакати слугували ефективним засобом формування громадської думки, за допомогою творів літератури, образотворчого мистецтва, ЗМІ, демонстрацій тощо влада утверджувала та нав'язувала особливий стиль життя, ідеологію. Основним завданням керівництва СРСР було виховання нової радянської людини, і саме завдяки мистецтву пропаганди формувався віртуальний образ ідеального суспільства, приміром, про це свідчить плакат "За юність щасливу — спасибі, Партіє, тобі!" (с. 856). Мистецтво, як зазначалося, виконувало певні політичні функції, влада використовувала його і для забезпечення духовних потреб суспільства (у визначеному ідеологічному напрямі), й одночасно як засіб впливу. Свобода думки й волевиявлення простого народу були табуовані, а тому сьогодні як блюзнірство й глузування сприймаємо тогочасні гасла, наприклад на плакаті "Ми господарі своєї долі" (с. 830). Постає запитання, хто господарі: влада, що керує, чи народ, який підкоряється? Натомість приємно вражає плакат

із написом "Ми хочемо добровільного союзу націй" (с. 852), адже ця тема вкрай актуальна й нині. Твори талановитих художників допомагали маніпулювати свідомістю громадян та були вагомим інструментом у руках владної верхівки. Образотворче мистецтво якнайкраще слугувало для втілення пропагандистських ідей тоталітарних держав.

Публікація представленого видання стала можливою завдяки натхненній та копіткій праці науковців відділу образотворчих мистецтв НБУВ — Т. Галькевич, О. Донець, І. Цинковської, Г. Юхимця. Зокрема, І. Цинковська та Г. Юхимець розробили методичні рекомендації до бібліографічного опису плакатних аркушів — "Опис аркушевих документів" (Київ, 2000), які слугували підґрунтям до майбутнього каталогу. Успішній роботі над виданням сприяло й те, що дослідженням зібрання плакатів керував відомий художник, член Національної спілки художників України, кандидат мистецтвознавства, завідувач відділу образотворчих мистецтв НБУВ Г. Юхимець. Він спрямував увагу дослідників-бібліографів на кількісну та якісну характеристики зібрання, зорієнтував у напрямі вивчення змісту зображень плаката, що мало на меті розкриття певної інформації, закованої в особливих зорових образах і системі символів. Як рецензента видання було залучено кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри теорії та історії мистецтв Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури Н. Белічко.

Цінність представлених книг для дослідників історії полягає у тому, що вони містять багатий, раніше невідомий матеріал бібліографічного опису плакатів часів "хрущовської відлиги" й "брежневського застою".

Високо оцінюючи зміст видання, не можна оминути увагою його доволі стриманий дизайн. Підготовка зовнішнього художнього оформлення каталогу плакатів післявоєнної відбудови розвинутого соціалізму — це головне завдання у реалізації творчого задуму книги: чи достатньо яскрава й виразна обкладинка, наскільки вдало обрано шрифт для назви видання. Плакати 1950—1985 рр., які складають каталог, мають характерні особливості стилю періоду 1931—1990 рр. — суворого соціалістичного реалізму, хоча зображення яскраві, цікаві й неповторні. На

жаль, користувач не зможе оцінити всю палітру фарб, адже ілюстрації плакатів, розміщених у додатку каталогу, чорно-білі. Наголосимо, що титул як елемент художнього оздоблення книги засобами графічного мистецтва становить окрему цінність для широкого кола осіб, причетних до створення українських видань. Виконання його у тьмяних тонах не сприяє реалістичному відтворенню яскравих плакатних видань тієї доби. Слід зазначити, що поліграфічне відтворення видання "Український друкований плакат 1950—1992 років з фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського" у формі блоку в паперовій м'якій обкладинці не відповідає його призначенню — слугувати тривалому користуванню, що передбачає роботу з дослідження представленої матеріалу. На наш погляд, ця новинка, на жаль, доступна доволі вузькому колу читачів, оскільки наклад становить лише 300 (вип. 1) та 200 (вип. 2) примірників.

Видання набуло б більшої довершеності, якби автори розташували плакати у межах року за тематикою (з позначенням назви розділу), як подано за тематикою ілюстрації. О. Донець провела кількісний аналіз плакатів за видавництвами, а отже доцільно ввести до довідково-пошукового апарату покажчик видавництв, видавничих організацій, а також дані про територіальний розподіл друкованих видань із посиленням на номер відповідної позиції каталогу.

Укладачі мали на меті зібрати якнайповніший масив матеріалів, і два випуски, звісно, не вичерпують увесь їх обсяг. У цих виданнях закладено міцний фундамент, на якому базуватиметься подальша наукова робота з дослідження фонду плакатних аркушів, що відбивають минувшину країни. Попереду — третій випуск каталогу (період 1986—1992 рр.), над яким нині плідно працюють бібліографи, мистецтвознавці відділу образотворчих мистецтв НБУВ. Видання стане в пригоді не лише художникам, культурологам, бібліотечним працівникам, а й студентам, викладачам, усім, кого цікавить історія України.

Анжела Шумілова,

молодший науковий співробітник

Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Надійшла до редакції 6 червня 2018 року

25 BookForum: підсумки

Львів вкотре підтвердив статус книжкової столиці України, що засвідчив цьогорічний Форум видавців: тисячі авторів, десятки тисяч книголюбів, чимало цікавих заходів і гості-письменники з-за кордону. За п'ять днів фестиваль відвідали майже 50 тис. шанувальників книги з України й світу, а свою продукцію репрезентували понад 270 видавничих і книготорговельних структур, поліграфічних підприємств, громадських організацій, фондів. Книжки було представлено на 192 стендах у Палаці мистецтв, а також у 163 торговельних наметах у подвір'ї Палацу Мистецтв і Палацу Потоцьких і 72 наметах на проспекті Свободи. У межах 25 BookForum відбулося 939 заходів. Події висвітлювали 800 акредитованих журналістів із 350 ЗМІ.

Уперше за 24 роки було змінено назву головної книжкової премії форуму: "Найкраща книга Форуму видавців" перетворилася на BookForum Best Book Award. На конкурс було надіслано 508 книжок від 103 видавництв, а гран-прі здобула книга "Наш герб" (автори А. Гречило, Б. Завітій, видавництво "Родовід").

Цього року BookForum став членом престижної всеєвропейської поетичної платформи "Версополіс" (Versopolis), яка популяризує молоді поезії та об'єднує фестивалі з 13 країн Європи.

За матеріалами інтернет-ресурсів